

Élőhelyvédelem és helyreállítás a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság területein

2012.12.05

Az Európai Unió által kiírt **KEOP-7.3.1.2/09-2010-0030** számú „Élőhelyvédelem és helyreállítás, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság területein” elnevezésű projekt fő célkitűzése a Balaton-felvidék szárazodó vizes, illetve degradálódott lejtő és erdőssztyep élőhelyeinek, természeti értékeinek és biodiverzitásának megőrzése, a leromlott élőhelyek helyreállítása (mocsár, lúp és kékperjés, valamint lejtő –és erdőssztyep rétek, tavak) optimális ökológiai állapotának biztosítása, az invazív, tájidegen fa és gyomfajok (bálványfa, akác, és a magas aranyvessző) visszaszorítása, valamint a vizes élőhelyek vízháztartásának stabilizálása.

A kijelölt projekthelyszínek és a tervezett beavatkozások megnevezése:

- Fás legelő kialakítása, invazív fajok kiirtása, élőhely-rekonstrukció a salgföldi Csöngge-hegyen és a mindszentkállai Kopasz-hegyen
- Élőhely mozaikok létrehozása Káli-medencében elterülő Kornyi-tavon
- Élőhely rekonstrukció, fás legelő kialakítása a Káli medencében fekvő Sásdi-legelő területén
- Legelő kialakítása és élőhely-rekonstrukció a köveskáli Vad-telep területén
- Élőhely mozaikok létrehozása a tihanyi Külső-tavon
- Vizes élőhelyek és lápok megőrzése és állapotjavítása a veszprémi Miklád területén

A projekt célja továbbá, hogy a helyreállított élőhelyeket a látogatók számára bemutathatóvá tegye.

Az alábbiakban részletezésre kerülnek a projekt keretében megvalósításra kerülő beavatkozások:

Vizes élőhelyek és lápok megőrzése és állapotjavítása a veszprémi Miklád területén

A Miklád bemutatása

A terület egy forrásokban gazdag lápteknő, mely Gyulafirátót és Veszprém között helyezkedik el. Az itt található „*ex lege*” védett lúp a Papod és Miklád Natura 2000 terület részét képezi.

A lúp egy részén vastag tőzeg található, míg más részein agyagos-kavicsos felszínek találhatók. A terület vízellátása a közelmúlt bányászata és az ahhoz kapcsolódó karsztvízszint csökkentés miatt veszélybe került. Szerencsére a karsztvízszint drasztikus csökkentése már a múlté, napjainkban a karsztvízszint emelkedik és a források vízhozama nő.

1969-ben a Gyulafirátóti „Jóbarátság” MGTSZ tározókat és öntözőtelepet létesített itt.

Az érintett területeken a vízbázist a helyben fakadó források adták és adják ma is a töltésekkel határolt tározóterekben, ill. az éves hulló csapadék is meghatározó.

A jogutód nélkül megszűnt MGTSZ kivett területei (vítározók, töltések) a Balaton-felvidéki Nemzeti Park kezelésében és állami tulajdonba kerültek. A víztározók kb. 2/3 részén lápi vegetáció található. Itt nincs tartós vízborítás csak a talajfelszín közeli

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

talajvízszint következtében alakult ki lápi vegetáció. Az itt található lápi vegetáció igen változatos, hiszen a zombékos, a magassásrét, a kiszáradó kékperjés láprét és az üde láprét élőhelyek is megtalálhatóak itt, otthont nyújtva számos védett növény és állatfajnak.

A terület a környék legjelentősebb kétéltű szaporodóhelye. Kiemelkedőek az itt található vérfüvön (*Sanguisorba officinalis*) élő vérfüboaglárka (*Maculinea teleius*) és zanótboglárka (*Maculinea nausithous*) nagy állományai.

Tervezett élőhely állapotjavító tevékenységek ismertetése

A veszprémi Miklád "ex lege" láp szíve egy gátrendszer, mely a környező élőhelyeken a magas talajvízszintet biztosítja. A gátak és műszaki létesítményei elavultak, ezért felújításuk szükséges.

Az egyes tározóterek vízszintszabályozását biztosító meglévő, elavult zsilipek átépítésre kerülnek. Az átépítés során a feleslegesen magas zsilipaknak részlegesen visszabontásra kerülnek, a vízszintszabályozást biztosító berendezéseket (betétpallók, rácok) pedig pótolni szükséges. A zsilipek biztonsági berendezéseit (korlátok, lefedőrácsok) is pótolni kell, és az új szinteknek megfelelően kell beépíteni.

A tervezett műtárgyak és gátak felújításához, építéséhez vízjogi létesítési engedély beszerzése szükséges. A Balaton-felvidéki Nemzeti Park célja, hogy a fejlesztés során kialakított vizes élőhely üzemeltetésére is beszeresse a hatósági engedélyt.

A műszaki létesítmények felújításával és a terület vízellátásának természetvédelmi célú szabályozásával a terület természetessége javítható, a biztonságos üzemeltetés feltételei javulnak.

A gátrendszer és zsilipek felújításával a hidrológiai viszonyokban bekövetkező változások a tervezett talajvízszint-figyelőkutakba telepített mérőeszközök szolgáltatotta adatok alapján kontrollálhatók.

A cserjésedés megállítására is beavatkozásokat tervezünk. Négy munkaterületen kell elvégezni a rekettye fű visszavágását és a biomassa eltávolítását. A töltés belső és mentett oldalát beborító rekettye fűzes visszaszorítása a cél. A cserjeirtások mintegy 5,5 hektárnyi területen történnek.

A Miklád területén tervezett beruházás célja az ex lege láp vizes élőhelyeinek jó természeti állapotban történő megőrzése valamint természeti állapotának javítása, természeti értékeinek bemutatása. Ennek érdekében a területen található műtárgyak (töltések, zsilipek) felülvizsgálata, felújítása és egy szakaszon új töltés megépítése az elsődleges cél. Az üde láprétek és a kékperjés láprétek természetességének és kiterjedtségének növekedése várható a vízvisszatartás hatására. A területen a kékperjés láprétek rovására terjed a hamvas fű (*Salix cinerea*), mely helyenként már összefüggő cserjéseket alkot. A legértékesebb cserjésedő láprétfoltokon, ezért cserjeirtás szükséges, hogy a terjedő üde és nedves cserjéseket visszaszorítsuk. A terület vízellátásának javításával és a cserjésedett gyomos foltok szárazításával, kaszálásával a terület természeti állapotát jelentősen javíthatjuk.

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében lévő ingatlanokon kívül értékes gyepek találhatóak magántulajdonban is. Ezek egy részének megvásárlása (főként a szomszédos területek) is fontos része a beavatkozásnak, hogy a szükséges természetvédelmi kezeléseket és fejlesztéseket itt is elvégezhesük. A terület természeti értékeit, az egyedülálló vizes élőhelyet tanösvény létesítésével tervezzük bemutatni.

Jogi jellegű célként fogalmazható meg a Miklád-tó vízjogi üzemeltetési engedélyének megszerzése is.

Élőhely mozaikok létrehozása a tihanyi Külső-tavon

A beavatkozás szükségszerűsége, módszerei és az elvárt eredmények

A Tihany félszigeten lévő Külső-tó, a közel 1 km²-es medence, mintegy 7 millió éves vulkáni kőzeten egy régi kráter helyén található. Vízutánpótlása kizárólag a vízgyűjtőterületére lehulló csapadékból valósul meg. A tó vízszintje erősen ingadozik, hiszen azt a mindenkori éghajlat-ingadozások befolyásolják. Az erősen feltöltődött sekély medrű Külső-tó az elmúlt évezredek során többször kiszáradt, illetve vízszintje több méterrel a mai (114,5 m tszf) fölé emelkedett. A sekély tavat 1809-ben lecsapolták, és a lecsapolást szolgáló árkok melyek az Aszófői-séden keresztül a tó vizét a Balatonba vezették még ma is megvannak. A területet azonban mezőgazdasági területként nem igen tudták hasznosítani, mivel a csapadékosabb években feltöltődött csapadékvízzel. A lecsapoló árkok mentén nádasok alakultak ki, de 1976-ig jelentősebb részét még kaszálóként hasznosították. A Tihany félsziget védetté nyilvánítását követően a terület kezelését 1973-ban az akkori természetvédelmi hatóságra bízta. Az élőhely-rekonstrukciója, azaz a tó eredeti állapotába való visszaállítása 1976-ban kezdődött el a levezető csatorna elzárásával). Az élőhely-rekonstrukciónak köszönve ismét megteremtődtek a feltételek az eredetileg mocsaras jellegű élőhelyre jellemző élővilág visszatelepülése. A Külső-tó 1976-ban történt rehabilitáló elárasztása óta jelentős élőhellyé vált. Az élőhely diverzitását a nyílt víz illetve a nádas, gyékényes növényzetfoltok mozaikja biztosítja.

A növényzet előretörése fokozatosan, de az utóbbi években gyorsuló mértékben zajlik. 2005-re a növényzet a tó teljes területének 91,4 %-át borította el. Az élőhely mozaikosságának megtartása számos faj jelenléte szempontjából alapvető fontosságú, kiemelhető ezek közül a tavon költő nyári lúd (*Anser anser*), cigányréce (*Aythya nyroca*), illetve az állandónak tekinthető vidra (*Lutra lutra*).

A célterület fokozottan védett természeti terület (nemzeti park), Natura 2000-es terület (HUBF 20006), Európa Diplomás terület.

A Külső-tavat, mint mocsári élőhely-komplexumot nagyfokú diverzitás és mozaikosság jellemzi, emiatt azonban sokkal sérülékenyebb és érzékenyebb a változásokra. A tó nyílt vízfelületeinek gyors csökkenése veszélyezteti a terület és a területen élő fajok diverzitást is. Csökkenhet a terület természetvédelmi értéke, számos védett, fokozottan védett és Natura2000 jelölő faj tűnhet el, ha nem állítjuk meg a nyílt vízfelület területének csökkenését.

A munkálatok során a tó növényzetét vissza kell szorítani a terület élőhelyeinek és fajainak lehető legkisebb zavarása mellett. A beavatkozás nyomán olyan élőhelyfoltok, mozaikok alakulnak ki, ahol nyílt vízfelület, illetve ritkult, vagy úszó növényzet a jellemző. Az alkalmazott módszerek: a növényzet zöld vágása vegetációs időben, 2013 és 2014 nyár végén-ősszel, vízszint alatt, a levágott növényanyag eltávolítása. A tavon meglévő egykori vízlevezető csatornák hálózata alkalmas lesz arra, hogy a növényzet vágása során a munkagép eljusson a tó célterületeire, illetve ezeken ki tudják szállítani a levágott növényanyagot. A csatornákat a lágyiszap és a rizómák eltávolításával, arra alkalmas munkagéppel és megfelelő adapterrel kell megtisztítani.

A növényzet vízszint alatti zöld vágására úszó munkagéppel kerül sor, mely alkalmas a levágott növényanyag összegyűjtésére és partra-szállítására is. A munkát egymást követő két évben el kell végezni. A levágott növényanyag várhatóan az első évben 25 000 m³, a második évben 15 000 m³ lesz. A várható biomassza mennyiségeket a BfNPI hasonló jellegű munkáinak folyamán, tapasztaltak segítségével határoztuk meg. A kitermelt növényanyag aprítás és tömörítés után a balatonfüredi komposztáló telepen kerül elhelyezésre, a szállítás útvonala a települést nem érinti.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

A projektek az Európai Unió támogatásával valósulnak meg.

A projekt végeredményeként a tó nyílt vízfelületének mintegy 10 ha-os növekedését érjük el, és megteremtjük az így kialakult mintegy 23 %-os nyíltvíz arány fenntartásának lehetőségét, ezzel a tó 69,2 hektárán élőhely- és fajdiverzitásának megőrzése stabilizálható lesz.

A projekthez kötődően Tihany, Külső-tó területén 2 db monitoring kutat tervezünk létesíteni. Ezek egyikébe vízszintregisztráló műszert is telepítünk. A természeti tényezők (szél, csapadék, hőmérséklet) folyamatos figyelése, valamint az utánpótlódási viszonyok és esetleges szennyeződések figyelése érdekében 1 db meteorológiai állomás telepítését is tervezzük.

A munkák várhatóan 2013-ban kezdődnek.

Legelő kialakítása és élőhely-rekonstrukció a köveskáli Vad-telep területén

A Köveskál Vad-telep a Badacsonyi Állami Gazdaság szőlő anyatelepe volt, de felhagyták. A felhagyott mezőgazdasági területen a természetes szukcessziós folyamatok felgyorsultak, és a rengeteg őshonos gyom és tájidegen invazív faj (pl. magas aranyvessző) mellett gyorsan megjelentek a cserjék és egyes fajok is. Az invazív fajok közül a területen terjed az akác (*Robinia pseudoacacia*). Ahhoz, hogy a területen uralkodó jelenlegi állapotokat megváltoztassuk és a célnak megfelelően egy minőségileg új élőhelyet, fás legelőt hozzunk létre, mely hosszútávon fenntartható, beavatkozások sora szükséges. Fakivágásra, cserjeirtásra és szárazzásra mintegy 26,6 hektár területen lesz szükség a három évben a vegetációs időszakon keresztül, 2013 októberétől 2014 márciusáig, majd ismétlődő kézi és gépi cserjeirtásra 2014 nyarától 2015 februárjáig. Ezek a beavatkozások a terület majdnem teljes területén, 28,5 hektáron fejt ki majd pozitív hatásokat.

A célterületen a beavatkozások eredményeképpen a jelenleg is jellemző biocönózis szukcesszió várhatóan vissza fog szorulni, lehetővé téve legelőterület kialakítását, az értékes gyepek térnyerését.

A terület közigazgatási lehatárolása, területi egységek

A projektterületek mindegyike a Közép-dunántúli Régióban, Veszprém megyében található, ezen belül három kistérséget érintenek: a Tapolcai- (Salföld, Kővágóörs, Köveskál, Mindszentkál, Szentbékál), a Veszprémi- (Veszprém) és a Balatonfüredi kistérséget (Tihany).

Az ingatlanok tulajdonosa a Magyar Állam, vagyonkezelője a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság.

A Vad-telep célterület a Balaton-felvidéki Nemzeti Park részei, országos jelentőségű védett természeti területek.

Megőrizni, helyreállítani kívánt cél és beavatkozási terület kiterjedése

A célterület nagysága megközelítőleg megegyezik az érintett ingatlanok teljes területével, azaz **28,5 hektárral**. A cserjeirtás mintegy **26,6 hektáron** történik.

A fejlesztés szükségszerűségének ismertetése

A célterület a Balaton-felvidéki Nemzeti Park része, országos jelentőségű védett természeti terület. A területen jelenleg vélelmezhetően a vadgazdálkodónak is felróható okok miatt a túlszaporodott vaddisznó állomány az áthatolhatatlan – kiváló vadbúvó - cserjés lágyszárú vegetációjának egy kisebb részét földes kopárrá változtatta – várható a további túráskár.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

A célterület korábbi természetszerű állapotáról nincsenek információink, az ugyanis mezőgazdasági művelés alatt állt. A felhagyást követően a természetes szukcesszió (őshonos cserjefajok és fajok térnyerése) mellett a tájidegen fajok is elszaporodtak. A célterületen az invazív fajok közül a terület egy kisebb foltjában, néhol elegyetlenül az akác terjed. A szelektív cserjeirtással és az őshonos fás szárú fajok meghagyásával egy változatos fás legelő alakítható ki, melynek gyepterületén mind több faj fog megjelenni és a célterület biodiverzitása növekedni fog. Az élőhely mozaikossága a növényzet strukturális komplexitása a biodiverzitás növekedését fogja eredményezni.

Célkitűzések

E területen az elsődleges célunk egy értékes élőhelyet jelentő fás legelő, zárt gyepi vegetáció helyreállítása, majd legeltetési fenntartása

A projekt hatásai

Ahhoz, hogy a területen uralkodó jelenlegi állapotokat megváltoztassuk és a célnak megfelelően egy minőségileg új élőhelyet, fás legelőt hozzunk létre, mely hosszútávon fenntartható, beavatkozások sora szükséges.

Az elbozótosodott jellegtelen keményfás területen kialakított fás legelő mozaikok megvalósítása során a vadbúvók területe csökken, de tekintettel a szomszédos dús aljnövényzetű melegkedvelő tölgyesre, nem szűnik meg, így a beruházás nem eredményezi a diverzitás csökkenését. A tervek szerint a fakivágáson túl, három vegetációs éven keresztül ismétlődő kézi és gépi cserjeirtásra is szükség lesz. Az elért állapot fenntartása áthajtásos legeltetéssel és kézi fenntartással, valamint gépi cserjeirtással, kaszálással lesz lehetséges.

Jelenleg szántó művelési ágban levő terület, korábban szőlő alany anyatelep volt, mai állapotában erősen elbozótosodott. A beavatkozás célja a cserjés foltok erős visszaszorításával a meglévő faállomány részbeni megtartásával egy fás legelő kialakítása.

A konkrét munka kézi, motorosfűrésszel, illetve motoros kaszával történő cserjeirtás illetve fakivágás az engedélyek beszerzését követően vegetációs időn kívül. Az első évben végzett fakivágás, cserjeirtás után gépi-traktoros szárazítás történik a cserjesarjak visszaszorítására, majd áthajtásos legeltetés.

A terület állapota és funkciói remélhetőleg pozitív irányba fognak változni a beruházást követően. A jelenlegi felhagyott mezőgazdasági terület, mely gyakorlatilag funkció nélkül a természetes szukcesszió cserjés stádiumában van, és csak mint vad búvóhelyül szolgál, a beruházást követően minőségileg egy másik élőhellyé változik. A fás legelő jellegű élőhely kialakításával, a terület fáinak koronája kiteljesülhet, a legelő terület fényviszonyai kedvezőbbé válnak, és a jövőben a környék legelőire jellemző növény (bíboros kosbor, pók bangó, árvalányhaj, nagy ezerjófű, árlevelű len,) és állatfajok (tövisszúró gébics, karvaly, sünn, mezei nyúl, őz) megjelenése várható. Maga a terület, pedig mint legelő idővel a betelepülő természeti értékek megőrzését is szolgálná, és a folyamatos legeltetés gátolná a cserjék ismételt térhódítását. Tájéképileg is jól illeszkedik majd a környezetbe.

Ahhoz, hogy a területen uralkodó jelenlegi állapotokat megváltoztassuk és a célnak megfelelően egy minőségileg új élőhelyet, fás legelőt hoznak létre, mely hosszútávon fenntartható, beavatkozások sora szükséges. A tervek szerint három vegetációs éven keresztül ismétlődő kézi és gépi cserjeirtásra lesz szükség.

A beavatkozások csak és kizárólag fenntartható módon és a természetvédelem érdekeinek maximális figyelembevételével történhetnek.

A célterületen a beavatkozások eredményeképpen a jelenleg is jellemző biocönózis szukcesszió várhatóan vissza fog szorulni, lehetővé téve legelőterület kialakítását, az értékes gyepek térnyerését.

A területre külön hatásbecslés nem készült.

A kivitelezés során keletkező biomasszát a cserjeirtást, favágást végző szolgáltató elszállítja és hasznosítja.

A Sásdi-legelőhöz hasonlóan itt is célunk, hogy az előretört szukcesszió visszaszorítására szelektív cserjeirtást végezzünk. A hatás az előzők szerint átmenetileg terhelő az élővilágra, hosszabb távon azonban értékesebb élőhely jön létre. A munkálatokat olyan ütemezésben kell végezni, amely lehetőség szerint kívül esik a szaporodási időszakokon, így biztosítva, hogy a terhelő hatás a lehető legenyhébb legyen.

Élőhely rekonstrukció, fás legelő kialakítása a Káli medencében fekvő Sásdi-legelő területén

Káli-medencében a 70-es-80-as években elsődleges célként fogalmazódott meg a gazdálkodó számára a területek –különösen a medencealji hányad- kiszáritása. Ennek eredménye az egyébként csekély mezőgazdasági hozammal bíró szántók –ma is működő- meliorációs rendszerének kiépítése, illetve a -Sásdi-legelő vízháztartása esetében döntő jelentőségű- Sásdi patak medrének kimélyítése. Ennek –illetve az elmúlt évtized csapadékszegény időjárásának köszönhetően- a vizes élőhelyek szárazodása előrehaladott. Ezzel párhuzamosan az invazív lágyszárúak előre törése tapasztalható. A természetvédelmi kezelő célja jelen esetben ezen értékes élőhelyek esetében nem lehet más mint a szűkös vízkészlettel történő fenntartható gazdálkodás, illetve a szárazodás következményeinek csökkentése.

A Sásdi-legelő területére előirányzott projektcélok megvalósulása érdekében, vízi létesítményeket tervezünk megépíteni. A Sásdi-patak (Köveskáli árok) egyes szelvényeibe vízvisszatartásra ill. vízkivezetésre alkalmas műtárgyakat tervezünk. A patak vizének kivezetésére 630 fm. hosszban földmedrű vágást tervezünk. A vágások 4 m szélességben épülnek. A lecsapoló zsilipek a Sásdi patakka párhuzamosan tervezett földsáncokba kerülnek beépítésre.

A szukcesszió visszaszorítása érdekében mintegy 20,5 hektárnyi területen szelektív cserjeirtásra és fakivágásra is szükség van, mely több mint 34 hektár területen vált ki pozitív hatásokat. A terület egymást követő három évben tervezünk beavatkozásokat. A három alkalommal végzett szelektív cserjeirtással, majd ezt a gyepi vegetáció záródásáig követő kezeléssel és területen található középkorú csertölgyek, vadgyümölcs fák, mezei szilvek –és juharok lábán hagyásával szép fás legelő mozaikot alakítunk ki. 2013-ban októbertől decemberig tartanak az irtási munkálatok, következő évben nyár végén, végül 2015-ben január-februárban.

A projekt megvalósításától elvárt eredmény a Sásdi-legelő vizes élőhelyei, lejtő sztyepprétej esetén a biocönózis szukcesszió visszaszorítása a szárazulatokon, illetve megfelelő vízkormányzással a gyepi vegetációk természet-közeli állapotának fenntartása, javítása és az özönnövények visszaszorulásának elősegítése.

Az elbozotosodott területen a fás legelő kialakítása növeli biodiverzitást, illetve a vaddisznó állomány búvóhelyének csökkentése, de tekintettel a szomszédos melegkedvelő tölgyesre- nem megszüntetése a gyepi vegetációk veszélyeztetettségét csökkenti.

A monitoring tevékenység elvégzésére figyelőkutak (3 db) kerülnek kivitelezésre. A Sásdi-legelő élővilágának bemutatására tanösvény kerül kijelölésre, mely mentén 7 db információs táblát helyezünk el. Nyomvonalán jelentősebb építményként egy madárvárta és egy gyalogos híd jelenik meg.

A beruházás megkezdése előtt 2 db ingatlan megvásárlása szükséges.

A terület közigazgatási lehatárolása, területi egységek

A projektterületek mindegyike a Közép-dunántúli Régióban, Veszprém megyében található, ezen belül három kistérséget érintenek: a Tapolcai- (Salföld, Kővágóórs, Köveskál, Mindszentkál, Szentbékálla), a Veszprémi- (Veszprém) és a Balatonfüredi kistérséget (Tihany).

A megvásárlásra tervezett Szentbékálla 038/3, 038/1, illetve a Szentbékálla Önkormányzat tulajdonában lévő Szentbékálla 037 területek kivételével az ingatlanok tulajdonosa a Magyar Állam, vagyonkezelője a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság. A Szentbékálla 037 hrsz-ú ingatlanon (patakmeder) tervezett beruházás vonatkozásában az igazgatóság az önkormányzattal együttműködési megállapodást kötött.

A terület a Balaton-felvidéki Nemzeti Park része, országos jelentőségű védett természeti terület. HUBF20012 kiemelt jelentőségű természet megőrzésű NATURA 2000-es terület.

Megőrizni, helyreállítani kívánt cél és beavatkozási terület kiterjedése

Az érintett ingatlanok teljes területe mintegy **96,3 ha**, de ebből a fejlesztéssel érintett célterület mintegy **34,2 ha**, míg a vízepítési és irtási és munkálatok kb. **20,8 hektáron** történnek.

A fejlesztés szükségszerűségének ismertetése

A célterület a Balaton-felvidéki Nemzeti Park része. A Sásdi-legelő országos jelentőségű védett természeti terület, továbbá NATURA 2000-es terület (HUBF20012). A Sásdi legelő vizes élőhelyei, kaszálói, cserjésedő lejtősztyep rétjei számos védett növény élőhelyét képezik. Az egykor mocsaras, szétfutó vizekben gazdag területet a nyolcvanas években meliorálták, forrásainak vizét egyenes nyomvonalú, mély árkokkal elvezették. A cél a terület kiszáritása, szántóföldi növénytermesztéssel és legeltetéssel történő-hasznosítása volt, azonban már sok éve ezek a területek parlagon állnak. A Köveskál-árok és az ebbe torkoló É-D-i irányú meliorációs árok – az optimális ökológiai állapotok által indokoltnál jóval nagyobb medermélységben szállítja el a csapadékvizet a területről. Az újonnan kialakított medrek sokkal mélyebbek, rézsűjük meredekebb, mint a természetes vízfolyásoké. A 2-3 méter mély árok a felszíni vizek elvezetése mellett, a talajvizet is megcsapolják.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

A megvalósított beavatkozások következtében a felszíni vizek lefolyása nagymértékben felgyorsult, és az újonnan kialakított mélyebb, meredekebb rézsűjű árok a talajvíz szintjére nézve is jelentős vízszintcsökkentő hatással bírnak.

A meder déli oldalán a térszín – vélhetően a mederből kitermelt anyagmennyiség felhalmozásának köszönhetően – a környezetnél magasabb. Itt halad a Theodora Tanösvény. A nyomvonalától délre dombokkal övezett mélyebb fekvésű, kiszáradó vizes élőhelyek találhatóak. A láp – és mocsárrét komplex legmélyebb fekvésű része jellegtelen nádassal borított, a keleti hányadon kisebb területű időszakos vízborítottságú mocsárrét élőhelyek találhatóak. A kiszáradó láprét szárazulattal, illetve sziklagyepvel határos része, valamint a célterület erdőssztyep hányada erőteljesen cserjésedik. A célterület Kornyi-tótól északra eső részét a Máté forrás vizét elvezető árok szeli ketté. A nyugati, mélyebb fekvésű, jobb vízellátottságú terület rész sásos, nádasos élőhely, míg az ároktól keletre, magasabb térszínben lévő terület degradált, jellegtelen kaszáló és franciaperjés rét. A lágyszárú özönnövény a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) előretörése a vizes élőhelyeken számottevő. A célterület déli hányadán melegkedvelő tölgyes mellett elbozótosodott, jellegtelen keményfás előre haladott szukcessziójú terület található, mely kiváló búvóhely a környező élőhelyeket veszélyeztető vaddisznó állománynak. Szelektív, ismétlődő cserjeirtással és fakitermeléssel jó természetességi állapotú fáslegelő komplex alakítható ki a degradált élőhelyen. Cserjeszintjében uralkodó a kökény (*Prunus spinosa*), az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), a sóskaborbolya (*Berberis vulgaris*). Néhány csertölgy (*Quercus cerris*), mezei juhar (*Acer campestre*) mezei szil (*Ulmus minor*), valamint vadgyümölcs fák szórványban találhatóak.

A célterület becserjésedése a gyepi fajok visszaszorulását eredményezte, a zárt cserjeszint viszont megváltoztatta a terület mikroklimatikus viszonyait, így a fényhiány és a bolygatás is erősítette ezt a szukcessziós folyamatot. A természetes átmenet (gyep - fás legelő - erdő) is hiányzik, hiszen a legelőt jelen esetben már egy zárt cserjés határolja. A cserjésedés folyamata a gyep mint fajgazdag élőhely eltűnését eredményezte. A cserjések, mint homogén fajszegény élőhelyek két-három őshonos cserjefajból állnak. A cserjeirtás elsősorban a kökény, az egybibés galagonya és a sóskaborbolya állományait érintené. A célterület így a becserjésedés előtti állapotba kerülne és a gyepi fajok ismét elfoglalhatnák korábbi helyüket és szerepüket. Várhatóan a cserjeirtás utáni vegetációs időszakban felszaporodnak az egynyári pionír és gyom jellegű növényfajok, de azok a következő években visszaszorulnak. Helyettük dominánssá válnak a természetes gyepekre jellemző növények, amelyek a még meglévő gyepállományokból terjednek majd ismét szét, és a környező területekről is visszatelepülhetnek idővel olyan ritkább fajok, mint a: sömörös kosbor (*Orchis ustulata*), agár kosbor (*Orchis morio*), ezüstaszott (*Paronychia cephalotes*), hegyi árvalányhaj (*Stipa pennata*), fekete kökörccsin (*Pulsatilla pratensis subsp. nigricans*), tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), apró nőszirm (*Iris pumila*), réti őszirózsa (*Aster sedifolius*), pókbangó (*Ophrys sphegodes*), vetővirág (*Sternbergia colchiciflora*), melyek a becserjésedés miatt megfogyatkoztak. A területen tapasztalható negatív folyamatok folytatódása a biodiverzitás csökkenését, hosszú távon pedig a védelemre érdemes élőhelyek irreverzibilis átalakulását eredményezné.

Célkitűzések

A tervezett beavatkozások során olyan vízilétesítmények építésére kerül sor, amelyek a természetes vízáramlási állapotok visszaállítását célozzák. A szárazodó területet ismét vizet kell vezetni, illetve a vízvisszatartást elősegíteni.

A beavatkozásokhoz az érintett magántulajdonú ingatlanok megvásárlása és állami tulajdonba kerülése is szükséges. A beavatkozások eredményeinek folyamatos figyelemmel kísérése céljából 3 db talajvízszint-figyelő kutat létesítünk. A hidrológiai viszonyokban a kívánt változás elérésének, fenntartásának hatékonysága kontrollálható. Célunk a területen található középkorú csertölgyek (*Quercus cerris*), mezei szilek (*Ulmus minor*) és mezei juharok (*Acer campestre*) lábön hagyásával szép fás legelő mozaik kialakítása. El kell érni biocönózis szukcesszió visszaszorítását a szárazulatokon, megfelelő vízkormányzással a gyepi vegetációk természet-közeli állapotának fenntartását, javítását és az özönnövények visszaszorulását.

A tervezett beavatkozások

Az élőhely rekonstrukciós projekt ezeknek a jelenleg tapasztalható folyamatoknak a visszaszorítását célozza, megvalósulása esetén a vizes élőhelyek vízháztartása stabilizálható.

A Sásdi-legelő területére előirányzott projektcélok megvalósulása érdekében, vízi létesítményeket tervezünk megépíteni. A szukcesszió visszaszorításában szelektív mechanikai cserjeirtásra is szükség van. A monitoring tevékenység elvégzésére figyelőkutak kerülnek kivitelezésre. Végül az élőhely bemutatására tanösvényt kívánunk kijelölni. Ennek nyomvonalán információs táblákat, egy madárvártat és egy gyalogos hidat helyezünk el. A tervezett beavatkozásokat, létesítményeket az alábbiakban mutatjuk be.

Tervezett létesítmények:

A projekt keretében a Köveskáli-árkon, valamint annak Kis Sásdi- és Máté-mellékágán vízvisszatartásra, illetve vízkivezetésre alkalmas műtárgyakat tervezünk megvalósítani. A Köveskáli-árokából kiterelt felszíni vizek kormányzása és ideiglenes vízborítás (tocsogós) kialakítása érdekében földhányok, vápák és tiltó műtárgyak épülnek.

Az ideiglenes vízborítás (tározó) előállításához szükséges vízmennyiséget a Köveskáli-árok felszíni vízkészlete biztosítja.

Cserjeirtás

A terület egymást követő három évben tervezünk beavatkozásokat A három alkalommal végzett szelektív cserjeirtással, fakitermeléssel majd ezt a gyepi vegetáció záródásáig követő kezeléssel és területen található középkorú csertölgyek, vadgyümölcs fák, mezei szilek és juharok lábön hagyásával szép fás legelő mozaikot alakítunk ki.

Az elbozótosodott jellegtelen keményfás területen kialakított fás legelő mozaikok megvalósítása során a vadbúvók területe csökken, de tekintettel a szomszédos dús aljnövényzetű melegkedvelő tölgyesre, nem szűnik meg, így a beruházás nem eredményezi a diverzitás csökkenését.

A beavatkozási terület dél-nyugati részén, a két község határban fekszik egy jelenleg is jó karban lévő legelő terület, ahol a mostani állapot fenntartása a cél. Az erdőszegély (cserjés) folyamatosan terjeszkedik a legelő rovására. Az erdőben legeltetés nyomai is felfedezhetők. Az erdőfoltok ideális lehetőséget kínálnak az egykor nagy kiterjedésű legelőerdő kép legalább kis részbeni visszaállítására. A beavatkozási terület északi részén a jelenlegi állapot fenntartására kell törekedni szárazzással, áthajtásos legeltetéssel.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

A két nem üzemtervezett erdőfoltban az akác eltávolítása kiemelt fontosságú csak úgy, mint az elszáradt mezei szileké. A legelőerdő hálózat alapjait szolgáló őshonos kemény lomb fafajok megmaradása érdekében (első menetben mintegy 50%-os eréllyel) fakitermelést kell végezni. Fontos lenne a természetben jól fellelhető, de mára fával (főként akáccal) és cserjével teljesen benőtt dél-nyugati határnyiladékokot kitisztítani.

Külön kell foglalkozni a korábban önálló szigetet jelentő két erdőfoltot mára összekötő fás-bozótos területtel. Itt hasonló elvet kellene követni, mint az erdő esetében és kiválasztani egy fás-legelő hálózat alapjait adó főként vadvadkörte, cser és mezei szil természetes újjalapot.

Tanösvény

A Sásdi-legelő élővilágának bemutatására tanösvény kerül kijelölésre, mely mentén 7 db információs táblát helyezünk el (szemléletformáló eszközként). A látogatók a tájékoztató táblák szövegének és illusztrációs anyagainak tanulmányozásával, értelmezésével tesznek szert az új ismertekre.

A Sásdi-legelői tanösvény teljes hosszában külterületen halad. A tervezett nyomvonal a legelőn át vezet, gyepes területen, melyet ki kell tisztítani. Az érintett ingatlanok állami tulajdonban vannak, vagy kerülnek.

Célunk a helyi természeti értékek, környezetünk, a táj s benne a természeti és az ember által létrehozott tájlemek minél sokoldalúbb bemutatása, a komplex ökológiai szemlélet kialakítása. A tanösvényt végigjárva a mesterséges medrű vízfolyások hatásaival, legelőerdővel ismerkedhetnek meg a látogatók. Bemutatásra kerül vizes élőhely kialakulása, ökológiai viszonyai, jellemzőbb természeti értékei a területen található gyepi vegetáció madártani értékei.

Tudatában annak, hogy a tanösvény épített elemei szükségszerűen idegen elemet jelentenek természeti környezetünkben, a hatás minimalizálása érdekében törekedtünk tájba illesztésükre úgy, hogy az épített elemek elhelyezésükben, léptékükben, anyaghasználatukban, szín- és formavilágukban egyaránt alkalmazkodjanak az adott helyszín jellegéhez.

Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a tanösvény anyaghasználatában és kialakításában és környezet- és természetbarát eszméket közvetítsen! Épített utat, útvonaljelző táblák elhelyezését nem tervezzük. Az állomásjelző táblák esetén a „kottatartó” típusú táblákat fogjuk elhelyezni. Ezek kisebb méretűeknek köszönhetően természeti környezetükben kevésbé zavaró elemet képviselnek és takaró hatásuk is kisebb, mint a „hagyományos” típusú álló vagy fektetett tábláknak.

A nyomvonalon jelentősebb építményként egy madárvárta és egy gyalogos híd jelenik meg. Az építmények faszervezetűek, a talajjal érintkező szerkezetek nagy nyomáson telített erdei fenyőből készülnek.

A projekt hatásai

A projekt megvalósításától elvárt eredmény a Sásdi-legelő vizes élőhelyei, lejtő sztyepprétej esetén a biocönózis szukcesszió visszaszorítása a szárazulatokon, illetve

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

megfelelő vízkormányzással a gyepi vegetációk természet-közeli állapotának fenntartása, javítása és az özönnövények visszaszorulásának elősegítése. Az elbozótosodott területen a fás legelő kialakítása növeli biodiverzitást, illetve a vaddisznó állomány bűvőhelyének csökkentése, de tekintettel a szomszédos melegkedvelő tölgyesre- nem megszüntetése a gyepi vegetációk veszélyeztetettségét csökkenti.

A projekt megvalósítása során egy természetvédelmi tanösvény is kialakításra kerül, mely a védett terület bemutatását, a környezeti nevelést segíti elő. A Sásdi-legelő területén tervezett rendezett tanösvény kialakítása több természetkedvelőt, szabadba vágyót csábíthat a területre. A beavatkozás növeli a természetvédelem elismertségét és a lakosság környezettudatos felelős magatartását is erősíti. Példamutató üzenetet közvetít a társadalom számára, miszerint a terület tulajdonosa, kezelője törődik az értékekkel.

A Sásdi legelő vizes élőhelyeinek, láprétjeinek megőrzése érdekében tervezett munkálatok hatásvizsgálata kiterjedt a földtani közegre, a felszíni és felszín alatti vizekre, a környezeti levegő minőségére, a zaj-, és rezgésvédelem területére, a keletkező hulladékokra, a természeti környezetre és a tájra, területhasználatokra, települési környezetre, régészeti emlékekre, emberre gyakorolt esetleges hatások, azok hatásterületeinek vizsgálatára, valamint a beavatkozás egyesített hatásterületének meghatározására.

A tervezett földmunkák csak a megépíteni tervezett új vápák nyomvonalán gyakorolnak hatást a földtani közegre. A tervezett földmunkák helyszínén a talaj legfelső humuszos rétege eltávolításra, majd a földmunkákat követően visszaterítésre kerül, így a termőtalaj nem károsodik. Mivel a munkálatok során kockázatos anyagokat nem helyeznek el, nem tárolnak a munkaterületen, a munkagépek üzemanyaggal való feltöltését nem a munkaterületen végzik, így a munkálatok következtében a földtani közeg minőségére a munkálatok csak egy esetleges havária esetén (pl.: munkagépek meghibásodása során üzemanyag, hidraulika-olaj kerül a környezetbe) gyakorolnak hatást. Havária esetén a kifolyt anyagot azonnal össze kell gyűjteni, a szennyezett földtani közeget el kell távolítani.

A tervezési terület részben érinti a Theodora Kékkúti vízbázis hidrogeológiai „B” védőidom felszíni vetületét. Mivel azonban az ásványvízadó rétegek ezen a területen legalább 50 m vastagságú vízrekesztő Csupaki Márgával fedettek a felszín közeli beavatkozások nem lesznek hatással a felszín alatti vizekre.

A felszíni vizek minőségére vagy mennyiségére gyakorolt hatásokkal a tervezett kivitelezési munkálatok nem járnak. A munkák során a felszíni víz minőségét veszélyeztető anyagokat nem alkalmaznak, szennyvíz nem keletkezik és a felszín jelenlegi lefolyási viszonyait a tervezett munkálatok nem változtatják meg, a felszín vízfolyások medrei nem módosulnak.

A kivitelezés során, a munkálatok jellegéből adódóan jelentős mennyiségű hulladék várhatóan nem keletkezik.

A tervezett beavatkozás ökológiai, természetvédelmi hatásiról készült hatásbecslés eredményei alapján a tervezett beavatkozások a Sásdi-legelő értéknövekedését eredményezhetik, az élőhelyek minőségi javulása.

Összességében a terület tájökölógiai és ökológiai stabilitása és fenntarthatósága, így a biológiai sokféleség is hosszú távon stabil vagy növekvő tendenciát mutathat. A kivitelezési munkálatokra döntően a téli időszakban kerül sor, így az élővilágra gyakorolt zavarás a lehető legkisebb lesz. A tervezett munkálatok külterületen folynak majd, így azok sem a települési környezetet, sem a látképet nem befolyásolják, valamint az érintett területeken a jellemző területhasználatok sem változnak meg.

A kijelölt területeken végzendő szelektív cserjeirtás és fakitermelés a természetes növényzet helyreállítását, értékes gyepeink térhódítását célozza. A munkálatokat olyan ütemezésben kell végezni, amely lehetőség szerint kívül esik a szaporodási időszakokon, így biztosítva, hogy a hatás a lehető legenyhébb legyen. A cserjeirtás, favágás során keletkező levágott növényanyagot a munkát végző szolgáltató elszállítja.

Összefoglalva a Sásdi legelő vizes élőhelyeinek, megőrzése érdekében tervezett munkálatok hatásait elmondhatjuk, hogy a kivitelezés során fellépő esetleges hatások a vonatkozó határértékeket nem haladják meg. A tervezett munkálatok hatásterülete nem terjed ki ember által lakott belterületekre, a kiviteli munkáiból eredő, határértéket meghaladó terhelés a lakosságot nem éri, így a tervezett rehabilitáció nem gyakorol káros hatást a lakosságra. A projekt megvalósulása természetvédelmi és ökológiai szempontból kedvező, megszüntet egy korábbi kedvezőtlen állapotot valamint, új élőhelyeket teremt.

Élőhely mozaikok létrehozása Káli-medencében elterülő Kornyi-tavon

A tervezett beavatkozás a Kornyi-tó benádasodott, vízi növényzettel borított felületének megbontása, a szabad, nyílt vízfelület növelése érdekében történik. Alapvető megoldás a télen learatott nád tavasszal felnövő hajtásainak víz alatt történő levágása, a levágott biomassa partra szállítása, ami szikkasztás/szárítás után a távol szomszédos juhodályban alomként kerül felhasználásra. A víz alatti nádvágást és a levágott anyag partra szállítását speciális úszó, a szárazföldön lánctlapon közlekedő munkagéppel tudjuk elvégezni. Egymást követő két évben összesen 60 000 m² területet kell a nádtól megtisztítani, mely az egész tó 22 hektáros területére kedvező hatással lesz.

A beavatkozás eredménye a zárult növényállomány megbontásával min. 30 % nyílt vízfelület kialakítása. A sikeres nád- és vízínövény-vágás, irtás után, megfelelő hidrológiai viszonyok mellett, a nyílt vízfelület állandósága hosszú távon biztosítható.

A projekthez kötődően a Kornyi-tó területén 1 db monitoring kutat tervezünk létesíteni. Ebbe vízszintregisztráló műszert is telepítünk.

A terület közigazgatási lehatárolása, területi egységek

A projektterületek mindegyike a Közép-dunántúli Régióban, Veszprém megyében található, ezen belül három kistérséget érintenek: a Tapolcai- (Salföld, Kővágóörs, Köveskál, Mindszentkál, Szentbékáll), a Veszprémi- (Veszprém) és a Balatonfüredi kistérséget (Tihany).

Az ingatlanok tulajdonosa a Magyar Állam, vagy kezelője a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság.

A célterület a Balaton-felvidéki Nemzeti Park része, országos jelentőségű védett természeti terület. Megnevezés: Sásdi-rét HUBF20012 kiemelt jelentőségű természet megőrzésű NATURA 2000-es terület.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

Megőrizni, helyreállítani kívánt cél és beavatkozási terület kiterjedése

A megőrizni, helyreállítani kívánt célterület teljes kiterjedése megegyezik az érintett ingatlanok, vagyis a tó teljes területével, mintegy **22,1 hektárral**. A beavatkozási terület a nádirtással érintett kb. **6 ha**.

A fejlesztés szükségszerűségének ismertetése

A célterület védett terület, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park része, NATURA 2000 terület. Kultúrtáj, a tó partján juh hodály komplexum áll 6 hodály épülettel, illetve egy lakóingatlan. A hodályokban jelenleg is birkatartás folyik, a tavat körülölelő legelőkön folyik az áthajtásos legeltetés. Mély almos birkatartás van rendszerben, hígtrágya nem képződik, a csapadék víz elvezetés nem megoldott. A tóból való közvetlen itatás nem engedélyezett.

A tóhoz közeli gyepeken a gépjárművel való közlekedés nem engedélyezett, ott csak a terület műveléséhez szükséges gépek ill. a természetvédelmi őrszolgálat ellenőrző járművei közlekedhetnek. A lakóépület 2 lakásból áll, egyikben jelenleg is laknak, szennyvízkezelésük nincs megnyugtatóan megoldva.

A célterület döntő többsége nádas (*Phragmitetum communis*), a part mentén sásos-gyékényes övezettel, kisebb foltokban ruderalis növényzet, partján kisebb foltokban fűzfák, fűzbokrok.

A tó és környéke jelentős szerepet játszik a madárvonulásban, elsősorban a vízimadarak, és a parti madarak mozgása követhető, több mint 150 madárfajt figyeltek meg a tavon, illetve közvetlen környékén. A tó időleges kiszáradásai jelentősen befolyásolják az ott élő, költő, vagy táplálkozó madárfajainak összetételét és egyedszámát. Jelenleg a tóban egy fokozottan védett és 32 védett madárfaj ismert.

A tó állapota az utóbbi évtizedekben hatalmas változásokon ment keresztül, melyeknek okai az antropogén tényező mellett a természetes feltöltődési folyamatok. A két tényező együttes hatása oda vezetett, hogy a célterület vízszintcsökkenése a nád előretörésének is kedvezett, és a szabad vízfelületek eltűnését eredményezte. A vonuló madárfajok közül így már csak a nádasban megbúvó vagy éjszakázó fajok egyedei maradtak meg, de a kis vízszint miatt a predációs nyomás fokozódásával nagyon valószínű, hogy ezen fajok is mind ritkábbá válnak. A nyílt víztesteken pihenő, táplálkozó vagy éjszakázó fajok vonulási időben, ha az ilyen élőhely hiányzik érthető, hogy kénytelenek tovább menni, tehát az élőhely degradáció a vonulási dinamikáját és mintázatát is befolyásolja. A célterület rekonstrukcióját követően a madárfajok monitorozását mindenképpen meg kell szervezni, mert csakis a kvantitatív adatok birtokában tudjuk majd értékelni a beavatkozás sikerét és hosszútávon fenntartani az élőhelyet. A madarak mellett a kételtű fauna monitorozása is javasolt. Annak ellenére, hogy a közelben vannak vizes élőhelyek, előfordulhat, hogy egyes fajok ezt az élőhelyet preferálják, így mint specifikus szaporodóhelye kiemelt szerepe lehet.

Célkitűzések

A beavatkozások célja a Kornyi-tó benádasodott, növényzettel borított mederfelületének megbontása, a szabad, nyílt vízfelület növelése érdekében.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

A tó környezetében az utánpótlódási viszonyok és esetleges szennyeződések figyelése szükséges.

Tó területén a kitűzött célok megvalósítása érdekében víz alatti nádvágást és egy monitoring kút kivitelezését irányoztuk elő.

Az Igazgatóság pályázatot adott be KEOP-3.2.0./11 Élőhelykezeléshez kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés című felhívásra a Kornyitó szennyvízterhelésének csökkentésére, mely a tó melletti juhodályok és lakóépületek felől érkezik. A pályázat tartalma szerint minden épület zárt csapadékvíz elvezető rendszert kap, ami közös - csatornán - feltölt egy tűzvíz tározót, a túlfolyó vizek pedig a majoron kívül, nyílt árokban a Kornyitóba folynak. A hodályrészek közti területek csurgalékvízének Kornyitóba való befolyásának megakadályozására a kérdéses területek hodályokkal érintkező részén betonelemes zárás készül.

Nádvágás

A beavatkozások célja a Kornyitó benádasodott, vízi növényzettel borított medrének megbontása, a szabad, nyílt vízfelület növelése érdekében. Mindkét évben 60 000 m² területet kell a nádtól megtisztítani. A nádvágás, a nád kiirtásának módozatait a tó vízállásának függvényében az alábbiakban mutatjuk be:

1. Víz alatti nádvágás.

A módszer a téli nádvágás, a beavatkozásra kijelölt területeken extra alacsony – jégszinten – való tarló magassággal.

Tavasszal- a frissen feltörő nádsípok 30-50cm magasságánál víz alatti nádvágás speciális úszó/kételtű munkagéppel történik, ami képes a levágott biomassza kiszállítására is. A nádvágás a víz alatt mintegy 5-10 cm-el történik ujjas kaszával. Vágás után a munkagép speciális rakodó gémjével a levágott növényzetet összegyűjti, majd a gép rakodó felületére deponálva azt a partra szállítja. A májusi nádvágási tapasztalatok szerint hektáronként átlagosan mintegy 20 t (kb. 70 m³), így a teljes 6 ha területen összesen 120 t (kb.420 m³) nád keletkezik. A levágott nád a parton kerül deponálásra, szikkasztásra.

Alapvetően ezt a módszert szeretnénk követni, amennyiben a tóban levő vízkészlet ezt lehetővé teszi. Kiszáradás esetén kényszerülünk a 2. számú megoldás végrehajtására.

2. Vegyszeres növényirtás.

Lehetőség szerint kerülendő eljárás, de ha az időjárási viszonyok alakulása lehetetlenné teszi a víz alatti nádvágást, azaz a tó vízszintje olyan alacsonnyá válik, hogy nem valósítható meg a víz alatti nádvágás, akkor ez a másik lehetséges alternatíva. Speciális, élővizekben is használható formulációjú herbicidekkel, környezetkímélő módon történő vegyszeres gyomirtásról van szó.

A vegyszernek, élővizekben is használhatónak kell lennie, méhekre nem lehet veszélyes. A vegyszeres kezelést a környezeti károk lehetséges legkisebb mértékű csökkentése miatt kenőgéppel végezzük el. A kenőgép egy speciális- vegyszertakarékos, környezetkímélő munkagép, ami a kijuttatandó vegyszeradagot egy adott magasságban a növény felületére hengerrel, vagy szalagokkal, gyakorlatilag csepegésmentesen, célzottan juttatja ki.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

A kenőgép hatékony alkalmazásához- figyelembe véve a speciális terep és talajviszonyokat megfelelő munkagép kell, ami a helyenként zombékos, másutt iszapos területen is biztonsággal közlekedik.

A munka több részterület vágásával valósul meg. A vágási helyszín és a kirakási helyszín között 2,5 m széles járható vízfelszínnek kell lennie, vagy annak kialakítása is a vágási felszín részét képezi.

A beavatkozás helyén alacsonyan, a a jég/ víz felszínén való tarlóval aratjuk a nádat. Terveink szerint a téli nádaratás után a késő tavaszi, kora nyári április végén, május elején vágnánk a nád sarjakat, amik ekkor – időjárás függvényében – 30- 50 cm hosszúságúak.

A korai nádvágás indokai a következők:

- A téli nádvágás után a tó terepadottságai miatt a tó teljes felülete belátható, jól meghatározhatók az esetleges fészkelő pontok helyei, így azok messze kikerülhetők, az esetleges fészkelő helyek konkrét zavarása nélkül a beavatkozási munka elvégezhető.
- A korai nádvágás miatt lényegesen kisebb mennyiségű biomasszát kell letermelni, aminek a költsége is arányos a teljes értékű nád letermelési költségével.
- A levágott zöld nád helyben hasznosítható.
- A munkaművelet gyorsan végrehajtható, költségkímélő, és az élővilágot kevésbé zavarja.

Csekély zöldtömegű biomasszáról van szó, melynek felhasználása a változatelemzés eredményének megfelelően a Kornyi tóval szomszédos juhodály komplexumban történik szikkadás és szárítás után alomként.

Figyelőkút

A projekthez kötődően a Kornyi-tó területén 1 db monitoring kutat tervezünk létesíteni. Ebbe vízszintregisztráló műszert is telepítünk.

A projekt hatásai:

A Kornyi-tóban a projekt megvalósulásával lehetséges a zárult nádas, sásos növényállomány megbontása, a nyílt vízfelület növelése. Elvárt eredmény a zárult növényállomány megbontásával min. 30 % nyílt vízfelület kialakítása. A sikeres nád- és vízínövény-vágás, irtás után, megfelelő hidrológiai viszonyok mellett, a nyílt vízfelület állandósága hosszú távon biztosítható.

A tervezett beavatkozás ökológiai, természetvédelmi hatásiról készült hatásbecslés eredményei alapján a tervezett beavatkozások a Kornyi-tó értéknövekedését eredményezhetik, az élőhelyek minőségi javulása, a telepeseen fészkelő vízimadarak megmaradása, előreláthatóan csökkenő tempójú eutrofizáció és a nyílt vizes felületek méretének növekedése várható. Összességében a területek tájökológiai és ökológiai stabilitása és fenntarthatósága, így a biológiai sokféleség is hosszú távon stabil vagy növekvő tendenciát mutathat. A tervezett munkálatok külterületen folynak majd, így azok sem a települési környezetet, sem a látképet nem befolyásolják, valamint az érintett területeken a jellemző területhasználatok sem változnak meg.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

A munkálatokat olyan ütemezésben kell végezni, amely lehetőség szerint kívül esik a szaporodási időszakokon, így biztosítva, hogy a hatás a lehető legenyhébb legyen. A cserjeirtás, favágás során keletkező levágott növényanyagot a munkát végző szolgáltató elszállítja.

Összefoglalva a Kornyó-tó vizes élőhelyeinek, megőrzése érdekében tervezett munkálatok hatásait elmondhatjuk, hogy a kivitelezés során fellépő esetleges hatások a vonatkozó határértékeket nem haladják meg (pl.: zaj, légszennyezettség). A tervezett munkálatok hatásterülete nem terjed ki ember által lakott belterületekre, a kiviteli munkáiból eredő, határértéket meghaladó terhelés a lakosságot nem éri, így a tervezett rehabilitáció nem gyakorol káros hatást a lakosságra. A projekt megvalósulása természetvédelmi és ökológiai szempontból kedvező, megszüntet egy korábbi kedvezőtlen állapotot valamint, új élőhelyeket teremt.

Fás legelő kialakítása, invazív fajok kiirtása, élőhely-rekonstrukció a salföldi Csöng-hegyen és a Mindszentkálai Kopasz-hegyen

Mindszentkálai Kopasz-hegy.

Bár a biocönózis szukcesszió biológiai szempontból nem kifogásolható, természetvédelmi érdekek bizonyos esetekben ennek visszaszorítását indokolják. A Kopasz-hegyen a gyepek, fás legelő komplex élőhely rekonstrukciója indokolja a beruházásokat.

A tervezett élőhely-rekonstrukció a Kopasz hegyen 11,5 hektáros területre lesz hatással, míg a konkrét beavatkozások csak 8,2 hektár területen zajlanak. A kitűzött célok megvalósítására alkalmazott módszer: Három alkalommal történő kézi és gépi szelektív cserjeirtás és fakitermelés. A levágott biomasszát el kell távolítani. Az első évben, 2013-ban októbertől decemberig történne a mechanikai cserjeirtás, majd az ismételt szárzúzásokra kora ősszel fog sor kerülni, így az ezt követően hajtó sarjak már nem fásodnak és elfagynak. A fás-szárú özönnövények tuskóját az első alkalommal, szelektív vegyszerrel kell kezelni. A beavatkozás eredményeként a területek környezet, természet, és tájvédelmi funkciója javul, a területen lévő védett fajok egyedszáma nő. A kialakított állapot (fás legelő) fenntartására a fenntartási időszakot követően őshonos állatfajtákkal történő legeltetés, az időszak alatt kézi gépekkel történő kaszálás szükséges. A folyamatos kezelés következtében a területhasználatban is kedvező változások következnek be, és a ritkuló cserjés, mint vaddisznó búvóhely már kevésbé jön számításba, így várhatóan az általuk okozott túraskár is jóval kisebb lesz.

A terület közigazgatási lehatárolása, területi egységek

A projektterületek mindegyike a Közép-dunántúli Régióban, Veszprém megyében található, ezen belül három kistérséget érintenek: a Tapolcai- (Salföld, Kővágóörs, Köveskál, Mindszentkál, Szentbékakál), a Veszprémi- (Veszprém) és a Balatonfüredi kistérséget (Tihany).

A következő táblázatban a projekt közvetlen közigazgatási területére vonatkozó adatok. Az ingatlan tulajdonosa a Magyar Állam, vagyongekezelője a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság.

A Kopasz-hegy célterület a Balaton-felvidéki Nemzeti Park részei, országos jelentőségű védett természeti területek.

Megőrizni, helyreállítani kívánt cél és beavatkozási terület kiterjedése

A **Kopasz-hegyen** érintett ingatlan teljes területe kb. **20,1 ha**, ebből a cél- és beavatkozási terület **11,4 ha**.

A fejlesztés szükségszerűségének ismertetése

A helyszín területén az előre haladott szukcessziójú, nagymértékben becserjesedett gyepek, fás legelők élőhely rekonstrukciója az egyik magvalósítandó cél. A fáslegelők átmeneti élőhelyet jelentenek a gyepek és erdő típusú élőhelyek között. Az emberi extenzív hasznosítás során ez az élőhelytípus szerencsésen ötvözta az állattenyésztés gyepekkel és erdőkkel szemben támasztott követelményeit, ugyanakkor az élőhelyek sokszínűségének megőrzésével akaratlanul is betöltötte a hosszú távú fenntarthatóság igényeit is. Az állattartás visszaszorulásával ember és természet egymást formáló egysége megbomlott, előtérbe kerültek az erdősödés folyamatai. Napjainkban ezek már olyan mértékűek, hogy a meginduló magas borítottságú cserjésedés, végső soron az erdősülés folyamatát erősíti. Ebben az esetben is a szukcessziós folyamat visszaléptetése és a kialakított állapot hosszú távú fenntartása a kívánatos természetvédelmi cél. Ezáltal olyan élőhelyi és faji szempontbólis diverzebb élőhely jön létre, ami növeli a terület természetvédelmi ökológiai értékét

A célterületek a Balaton-felvidéki Nemzeti Park részei, országos jelentőségű védett természeti területek. Tapasztalható folyamat a biocönózis szukcesszió: a Kopasz-hegyen, a célterületen az előre haladott cserjésedés miatt az eredeti lejtő –és erdőssztyep már csak kis foltokban lelhető fel. Az invazív, tájidegen fafajok közül a területen foltokban, néhol sarjad az akác.

A Csöngé-hegyen tapasztalhatóakhoz hasonlóan a túlszaporodott vaddisznóállomány itt is komoly károkat okoz.

A terület jelenlegi degradált ökológiai állapotát természeti és antropogén eredetű tényezők okozták, de emberi beavatkozás nélkül az élőhelyek helyreállítását nem lehet megoldani. Az irtások helyén pedig a beavatkozásokat követően biztosítani kell a folyamatos élőhely monitoringot, és rendszeres beavatkozásokkal (kaszálás, a sarjak irtása, stb.) meggátolni azt, hogy a cserjék ismét teret nyerjenek. Várható, hogy a gyepi növényzet pár éven belül regenerálódik, és akár fontos élőhelye lehet néhány ritka vagy védett növényfajnak is.

Célkitűzések

A területek jelenlegi állapota nem tartható fenn. Cél, a Kopasz-hegy érintett területén a szukcesszió megállítása és visszaszorítása. Ezzel az általános projektcélt kívánjuk megerősíteni. További cél a tájidegen, fás szárú növények kiirtása.

A Kopasz-hegyen az élőhelyek, a természeti és tájképi értékek bemutatása is célunk. Ennek érdekében tanösvényt létesítünk.

A Kopasz-hegyen tervezett beavatkozások

A Kopasz-hegy mintegy 11,4 hektárnyi területén, amennyiben a Nemzeti Park céljai megvalósulnak, látványos változásokat fog eredményezni. Már tájképileg is feltűnik, ha egy sűrű áthatolhatatlan cserjés helyére egy fás legelő kerül. Tájképileg és a fás legelő funkcióját tekintve is jól bele fog illeni a környező tájba.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

A terület funkciói is merőben megváltoznak, hiszen jelenleg csak mint vad bűvőhely szolgál. A legelőn, a fenntartási időszakban mechanikai cserjeirtással, tisztító szárazúzással fogja az elért eredményt a terület kezelője fenntartani. Ez gátolni fogja az újbóli cserjésedési folyamatok beindulását, és várhatóan az invazív növényfajokat is sikerül teljes mértékben visszaszorítani. Amennyiben ügyelnek arra, hogy a túllegeltetést elkerüljék, várható a hasonló élőhelyekre és tájakra jellemző védett növény és állatfajok megjelenése is.

Fás legelő kialakítása és fenntartása, invazív fajok kiirtása, a Kopasz-hegy élőhely-rekonstrukciójának elsődleges célja. Ahhoz, hogy a területen uralkodó jelenlegi állapotokat megváltoztassuk és a célnak megfelelően egy minőségileg új élőhelyet, fás legelőt hozzunk létre, mely hosszútávon fenntartható, beavatkozások sora szükséges. Az első beavatkozásra 2013 negyedik negyedévében, az ismételt szárazúzásra második évben a nyár folyamán, így az ezt követően hajtó sarjak már nem fásodnak és elfagynak míg a második ismétlésre 2015 elején fog sor kerülni.

Legfontosabb célkitűzés (mint a többi Káli-medencei cél és beavatkozási terület esetében is) a biocönózis szukcesszió visszaszorítása.

A területet az invazív és agresszív terjedő akáctól meg kell tisztítani, ezzel párhuzamosan a nagy területet beborító összefüggő cserjést visszaszorítani és a terület legelő jellegét visszaállítani. Ahol a meglévő fás vegetáció (fafaj és méret) engedi, a legelő erdő hálózat alapjait ki kell alakítani. Az élőhely rekonstrukció következtében vélelmezhető hogy a kialakított diverz élőhelyen a környéken igazolt előfordulású nagyezeryőfű (*Dictamnus albus*), tarka nőszirm (*Iris variegata*), pázsitos nőszirm (*Iris graminea*), fekete kökörtcsin (*Pulsatilla pratensis subsp. nigricans*), bársonyos kakkuszegfű (*Lychnis coronaria*) állományok megjelenése.

Tanösvények

A Kopasz-hegy élővilágának, természeti és tájképi szépségeinek bemutatására tanösvény kerül kijelölésre. Nyomvonalán 4 db információs táblát kívánunk elhelyezni (mint szemléletformáló eszköz, tájékoztató infrastruktúra). A látogatók a tájékoztató táblák szövegének és illusztrációs anyagainak tanulmányozásával, értelmezésével tesznek szert az új ismertekre. A táblák helyének pontos kijelölésére a területre tervezett szelektív cserjeirtás és fakitermelés elvégzése után lesz mód.

Az egyes állomások ismeret-átadó tábláin kívül más épített elem nem kerül elhelyezésre. A tanösvény teljes hosszában külterületen halad. A tervezett nyomvonal a legelőn át vezet, gyeper területen. Az érintett ingatlan állami tulajdonban van. A nyomvonalak kiindulópontja a Magyar Szabványügyi Testület 2007. évi 20392-es számú „A természetvédelmi tanösvények kialakításának szempontjai” szabványnak megfelelően jól megközelíthető, alap infrastruktúrával (WC, parkoló, vendéglátóhely, stb.) rendelkező települési belterületről indul, így nem a teljes nyomvonal található a beavatkozási területeken belül. A beruházási helyszínen kívül a projekt keretében építési beruházást, irtási vagy tisztítási munkálatokat nem hajtunk végre, legfeljebb turistaútjelzések lesznek elhelyezve.

Célunk a helyi természeti értékek, környezetünk, a táj s benne a természeti és az ember által létrehozott tájelemek minél sokoldalúbb bemutatása, a komplex ökológiai szemlélet kialakítása. A tanösvényt végigjárva megismerkedhetnek a csertölggyel, a Balaton-felvidék egykori vulkáni tevékenységének nyomaival, a bazalt jellemzőivel.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

Tudatában annak, hogy a tanösvény épített elemei szükségszerűen idegen elemet jelentenek természeti környezetünkben, a hatás minimalizálása érdekében törekedtünk tájba illesztésükre, úgy hogy az épített elemek elhelyezésükben, léptékükben, anyaghasználatukban, szín- és formavilágukban egyaránt alkalmazkodjanak az adott helyszín jellegéhez.

Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a tanösvény anyaghasználatában és kialakításában és környezet- és természetbarát eszméket közvetítsen! Az útvonaljelzés a fákra festett egységes jelzések alapján történik, tehát útvonaljelző táblák elhelyezését nem tervezzük. Az állomásjelző táblák esetén álló táblákat fogunk elhelyezni úgy, hogy természeti környezetükben kevésbé zavaró elemet képviseljenek.

A tanösvények mentén rönkfa asztalokat és padokat tervezünk elhelyezni.

A projekt hatásai

A projekt területén a megvalósítástól elvárt eredmény a biocönózis szukcesszió visszaszorítása, illetve a tájidegen akác (*Robinia pseudoacacia*) kiirtása. A létesítendő tanösvény segítséget nyújt a minőségi (öko) turizmus fejlesztésében, a látogatók környezeti szemléletének formálásában.

A Mindszenthállai Kopasz-hegyen a felhagyott bányaterület és környezetében kialakult sűrű cserjés helyett kialakítandó fás legelő kialakítására tervezett munkálatokra élővilág-védelmi (ökológiai) hatásbecslés készült. Az illetékes környezetvédelmi hatóság álláspontja szerint előzetes vizsgálati eljárás nem szükséges. A hatásbecslés eredményét az alábbiakban foglaltuk össze.

A beavatkozások során lényegében cserjeirtásra és az invazív fajok irtására lesz szükség. A tájhasználatot pedig az ökoturizmus irányába kell eltolni, hogy az emberek megismerjék mind jobban az őket körülvevő természeti értékeket és megpróbáljanak velük élni.

A területen előforduló védett fajok száma és egyedszáma alacsony, amit a terület rekonstrukciójával egyértelműen növelni lehetne. A kialakított állapot fás legelő-sztyeprét komplex stabilizálása a fenntartási időszakban szelektív mechanikai cserjeirtással, és sarjleveréssel a stabilizálódást követően hosszabb időtávon őshonos állatok legeltetésével tervezett.

Összefoglalva a Kopasz-hegyen tervezett munkákat elmondhatjuk, hogy a projekt során döntően értékteremtő beruházások történnek, melyek következtében a terület környezet, természet, és tájvédelmi funkciója javul. Az élőhelyrekonstrukciót követően a területhasználatban is kedvező változások következnek be, és a ritkuló cserjés, mint vad búvóhely már kevésbé jön számításba, így várhatóan az általuk okozott túráskár is jóval kisebb lesz. A tervezett munkálatok területe nem terjed ki ember által lakott belterületekre, így a tervezett rehabilitáció nem gyakorol káros hatást a lakosságra. A projekt megvalósulása természetvédelmi és ökológiai szempontból kedvező, megszüntet egy korábbi kedvezőtlen állapotot valamint, új élőhelyeket teremt, illetve rehabilitál.

A kialakított állapot (fás legelőfenntartása, a fás legelő-sztyeprét komplex stabilizálása a fenntartási időszakban szelektív mechanikai cserjeirtással, és sarjleveréssel, a későbbiekben őshonos állatfajtaikkal történő legeltetés fog megvalósulni.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

Salföld Csönge-hegy.

Bár a biocönózis szukcesszió biológiai szempontból nem kifogásolható, természetvédelmi érdekek bizonyos esetekben ennek visszaszorítását indokolják. A Csönge-hegyen a csarabállomány további csökkenése, az invazív fajok előretörése, illetve a boróka nem kívánatos mértékű térhódítása indokolja a beruházásokat

A tervezett élőhely-rekonstrukció a Salföld Csönge-hegy mintegy 16 hektárnyi területére lesz hatással, míg a konkrét beavatkozások csak 11,1 hektár területen zajlanak. A kitűzött célok megvalósítására alkalmazott módszer: Három alkalommal történő kézi és gépi szelektív cserjeirtás és fakitermelés. A levágott biomasszát el kell távolítani. Az első évben, 2013-ban októbertől decemberig történne a mechanikai cserjeirtás, majd az ismételt szárzúzásokra kora ősszel fog sor kerülni, így az ezt követően hajtó sarjak már nem fásodnak és elfagynak. A fás-szárú özönnövények tuskóját az első alkalommal, szelektív vegyszerrel kell kezelni. A Csönge-hegyen megtalálható tájidegen bálványfát injektálással lehet kiirtani. A beavatkozás eredményeként a területek környezet, természet, és tájvédelmi funkciója javul, a területen lévő védett fajok egyedszáma nő. A kialakított állapot (fás legelő) fenntartására őshonos állatfajtákkal történő legeltetés, illetve kézi gépekkel történő kaszálás szükséges. Az állattartás következtében a területhasználatban is kedvező változások következnek be, és a ritkuló cserjés, mint vaddisznó búvóhely már kevésbé jön számításba, így várhatóan az általuk okozott túráskár is jóval kisebb lesz.

Az ingatlanok tulajdonosa a Magyar Állam, vagyongazdálkodója a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság.

Csőnge-hegy célterület a Balaton-felvidéki Nemzeti Park részei, országos jelentőségű védett természeti terület.

Megőrizni, helyreállítani kívánt cél és beavatkozási terület kiterjedése

Beruházással nem érinthető üzemtervezett erdők:

1. Salföld 26 A jelű 49 éves, 0,75 ha nagyságú akác
2. Salföld 16 A jelű 64 éves 2,06 ha nagyságú cseres gyertyán eleggyel.
3. Salföld 16 B jelű 41 éves 1,22 ha nagyságú fekete fenyő állomány cser eleggyel
4. Salföld 16 C jelű 46 éves 1,05 ha nagyságú cseres, akác eleggyel
5. Salföld 16 D jelű 46 éves 0,38 ha nagyságú cseres, akác eleggyel

A célterület nagysága a **Csőnge-hegyen** megegyezik a az érintett ingatlanok teljes területével, mintegy **16 hektárral**.

A fejlesztés szükségszerűségének ismertetése

A helyszínek területén az előre haladott szukcessziójú, nagymértékben becserjésedett gyepek, fás legelők élőhely rekonstrukciója az egyik megvalósítandó cél. A fáslegelők átmeneti élőhelyet jelentenek a gyepek és erdő típusú élőhelyek között. Az emberi extenzív hasznosítás során ez az élőhelytípus szerencsésen ötvözött az állattenyésztés gyepekkel és erdőkkel szemben támasztott követelményeit, ugyanakkor az élőhelyek sokszínűségének megőrzésével akaratlanul is betöltötte a hosszú távú fenntarthatóság igényeit is. Az állattartás visszaszorulásával ember és természet egymást formáló egysége megbomlott, előtérbe kerültek az erősödés folyamatai.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

Napjainkban ezek már olyan mértékűek, hogy a meginduló magas borítottságú cserjésedés, végső soron az erdősülés folyamatát erősíti. Ebben az esetben is a szukcessziós folyamat visszaléptetése és a kialakított állapot hosszú távú fenntartása a kívánatos természetvédelmi cél. Ezáltal olyan élőhelyi és faji szempontból is diverzebb élőhely jön létre, ami növeli a terület természetvédelmi ökológiai értékét

A célterület a Balaton-felvidéki Nemzeti Park rész, országos jelentőségű védett természeti területek. A fejlesztés szükségszerűségét több tényező is indokolja. Csönghegyen a legeltetési rendszer fokozatos feladása erőteljes cserjésedéshez vezetett.

Tapasztalható folyamat a biocönózis szukcesszió: a célterületen az előrehaladott cserjésedés miatt az eredeti lejtő –és erdőssztyep már csak kis foltokban lelhető fel. Az invazív fafajok közül a terület egészén, néhol elegyetlenül az akác (*Robinia pseudoacacia*) a keleti oldalon foltokban a bálványfa (*Ailanthus altissima*) terjedése érhető tetten. Vélelmezhetően a vadgazdálkodónak is felróható okok miatt a túlszaporodott vaddisznó állomány az áthatolhatatlan –kiváló vadbúvó- cserjés lágyszárú vegetációját földes kopárrá változtatta, valamint veszélyezteteti többek között a területen lévő csarabos állományt, amelyből egyébként Magyarországon mindössze 16 hektár található.

A degradált ökológiai állapotokat természeti és antropogén eredetű tényezők okozták, de emberi beavatkozás nélkül az élőhelyek helyreállítását nem lehet megoldani. Az akác és bálványfaállományok, mint özönnövények irtása a védett területeken elsőrendű feladat, hiszen a tájidegen fajok terjedését csakis így vissza lehet szorítani. Az irtások helyén pedig a beavatkozásokat követően biztosítani kell a folyamatos élőhely monitoringot, és rendszeres beavatkozásokkal (kaszálás, a sarjak irtása, legeltetés stb.) meggátolni azt, hogy ezek a gyomok ismét teret nyerjenek. Várható, hogy a gyepi növényzet pár éven belül regenerálódik, és akár fontos élőhelye lehet néhány ritka vagy védett növényfajnak is.

Célkitűzések

A területek jelenlegi állapota nem tartható fenn. Cél, az előrehaladott szukcesszió megállítása és visszaszorítása, a tájidegen, fás szárú növények kiirtása.

A Csönghegyen a csarabos élőhely és a csarabon élő fauna (pl. törpeövesbagoly) fenntartása fontos cél. A csarabos élőhely nagy fényigénye miatt, a cserjeirtás pozitív hatású, a csarabos élőhely természetessége és kiterjedtsége a cserjeirtás hatására javul. Az élőhelyek, és a természeti, tájképi értékek bemutatása is célunk. Ennek érdekében tanösvényt létesítünk.

A tervezett beavatkozások

A kitűzött célok megvalósítására alkalmazott módszer: Három alkalommal történő szelektív kézi és gépi cserjeirtás és fakitermelés. Különös tekintettel az első beavatkozásra – a levágott biomasszát el kell távolítani. Az első beavatkozásra 2013 negyedik negyedében, az ismételt szárzúzásra második évben a nyár folyamán, így az ezt követően hajtó sarjak már nem fásodnak és elfagynak míg a második ismétlésre 2015 elején fog sor kerülni. A fás-szárú özönnövények tuskóját az első alkalommal, szelektív vegyszerrel kell kezelni.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

A tervezett élőhely-rekonstrukció a Salföld Csöngé-hegy mintegy 16 hektárnyi területére lesz hatással, ami a tájban látványos változásokat fog eredményezni. Jelenleg tájképileg egy sűrű áthatolhatatlan borókás-cserjés terület tárul elénk különböző fafajokkal tarkítva, közöttük invazív akáccal és bálványfával.

A csarabos védelmének növelése érdekében 2 ha nagyságú területen minta-területet tervezünk kialakítani.

Tervezési területén a mintaterület kialakítása azért is javasolt, mert itt a legnagyobb a terület vadsűrűsége, a legnagyobb a taposási kár és az itt található telepek szenvednek leginkább a vad jelenlététől. A vad kirekesztése a területről már önmagában növeli a csarab telepek életben maradási esélyeit! A 2 ha minta-területet mobil kerítéssel tervezzük körbevenni. A bekerítésre javasolt terület ökológiai viszonyai a csarab számára kedvezőek. Viszont a déli kitettség a vadak számára is kedvező élőhely. Mindezek okán tervezzük mobil panelkerítés létesítésével a természetes élőhely regenerálódást elősegíteni. *A folyamatok kedvező irányú előrehaladását követően a kerítés elbontásra kerül. A természetjárók átjutását a kerítésen fordított V alakú faszerkezetes létra biztosítja.*

A terület funkciói is meg fognak változni, hiszen jelenleg nagyrészt csak mint vad búvóhely szolgál. A nyílt területek kialakítása előreláthatóan a csarabosok terjedését fogja szolgálni, a kialakuló gyepek fajösszetétele pedig idővel növekedni fog. A beavatkozás vélelmezhetően védett növény- és állatfajok megjelenését fogja segíteni növelve a terület biológiai sokféleségét, és ez által természeti értékét. A cseh tyúktaréj (*Gagea bohemica*) a közeli Salföldi Kötengerben kisavanyodott, de mindenképp tápanyagszegény, nyílt sziklás, jelentős mohaborítású felszínein fordul elő, így a Csöngé-hegy hasonló élőhelyein megjelenése az élőhely rekonstrukciót követően nem kizárt. A Magyarország Élőhelyei című tanulmány szerint a csarabos állományokban az alábbi ritka és/vagy védett növény talál menedéket: Kapcsos korpafű *Lycopodium clavatum*, lapos korpafű (*Diphasium complanatum*), gyöngyvirágos körtike (*Orthilia secunda*) kis körtike (*Pyrola minor*), kereklevelű körtike (*Pyrola rotundifolia*) ernyőkörtike (*Chimphalia umbellata*). A kis és a kereklevelű körtike előfordulás a közeli felhagyott homokbánya területén igazolt. A Káli-medence hasonló élőhelyein igazolt előfordulású fekete kőköröcsin (*Pulsatilla pratensis subsp. nigricans*) megjelenése szintén remélhető. A legeltetésről sem szabad lemondani, mert az biztosítja majd a gyepek fenntartását, mint évtizedekkel ezelőtt.

Körültekintő kíméletes legeltetéssel, az invazív fajok figyelésével és megjelenésük esetén rendszeres beavatkozásokkal meggátoljuk terjedésüket, ezzel lehetővé válhat a csarabos és a gyepek olyan szintű regenerációja, hogy azok természetességi szintje fajösszetétele az ott élő gerinctelen közösségekkel egy értékes tájba illő élőhelyé alakuljon.

Tanösvény

A Csöngé-hegy élővilágának, természeti és tájképi szépségeinek bemutatására tanösvény kerül kijelölésre. Nyomvonalán információs táblákat kívánunk elhelyezni (mint szemléletformáló eszköz, tájékoztató infrastruktúra), 4 darabot. A látogatók a tájékoztató táblák szövegének és illusztrációs anyagainak tanulmányozásával, értelmezésével tesznek szert az új ismertekről. A táblák helyének pontos kijelölésére a területre tervezett szelektív cserjeirtás és fakitermelés elvégzése után lesz mód.

A tanösvény teljes hosszában külterületen halad. A tervezett nyomvonal a legelőn át vezet, gyepek területén. Az érintett ingatlanok állami tulajdonban vannak. A nyomvonal kiindulópontja a Magyar Szabványügyi Testület 2007. évi 20392-es számú „A

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

természetvédelem tanösvények kialakításának szempontjai” szabványnak megfelelően jól megközelíthető, alap infrastruktúrával (WC, parkoló, vendéglátóhely, stb.) rendelkező települési belterületről (Természetvédelmi Major) indul, így nem a teljes nyomvonal található a beavatkozási területeken belül. A beruházási helyszínen kívül a projekt keretében építési beruházást, irtási vagy tisztítási munkálatokat nem hajtunk végre, legfeljebb turistaútjelzések lesznek elhelyezve. Célunk a helyi természeti értékek, környezetünk, a táj s benne a természeti és az ember által létrehozott tájelemek minél sokoldalúbb bemutatása, a komplex ökológiai szemlélet kialakítása. A tanösvényt végigjárva megismerhetik a látogatók többek között a borókás és a csarabos élőhelyek természeti értékeit.

Tudatában annak, hogy a tanösvény épített elemei szükségszerűen idegen elemet jelentenek természetünkben, a hatás minimalizálása érdekében törekedtünk tájba illesztésükre, úgy hogy az épített elemek elhelyezésükben, léptékükben, anyaghasználatukban, szín- és formavilágukban egyaránt alkalmazkodjanak az adott helyszín jellegéhez.

Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a tanösvény anyaghasználatában és kialakításában és környezet- és természetbarát eszméket közvetítsen! Az útvonaljelzés a fákra festett egységes jelzések alapján történik, tehát útvonaljelző táblák elhelyezését nem tervezzük. Az állomásjelző táblák esetén álló táblákat fogunk elhelyezni úgy, hogy természeti környezetükben kevésbé zavaró elemet képviseljenek.

Jelentősebb építményként egy 5m X 4,5 m nagyságú alapterületű, 8,2 m magas kilátó megvalósítását tervezzük a Csöngye-hegyen (Salföld 021/4). Az építmény faszerkezetű, a talajjal érintkező szerkezet nagy nyomáson telített borovi fenyőből készül. A kilátó anyagai, szerkezetei:

A tanösvények mentén rönkfa asztalokat és padokat tervezünk elhelyezni.

A projekt hatásai

Csőngye-hegy – Kopasz-hegy

A projekt területén a megvalósítástól elvárt eredmény a biocönózis szukcesszió visszaszorítása, illetve a tájidegen fásszárú növények kiirtása: akác (*Robinia pseudoacacia*) illetve bálványfa (*Ailanthus altissima*). A létesítendő tanösvény segítséget nyújt a minőségi (öko) turizmus fejlesztésében, a látogatók környezeti szemléletének formálásában.

A sűrű cserjés ritkítására, szelektív irtására tervezett munkálatokra élővilág-védelmi (ökológiai) hatásbecslés készült. A beavatkozások során lényegében cserjeirtásra és az invazív fajok irtására lesz szükség. A tájhasználatot pedig az ökoturizmus irányába kell eltolni, hogy az emberek megismerjék mind jobban az őket körülvevő természeti értékeket és megpróbáljanak velük élni.

Jelenleg a terület környezet, természet és tájvédelmi funkciója csekély, a korábbi a gyepekben teljesen becserjésedett, a még megmaradt csarabos foltok degradálódtak, megjelentek, és folyamatosan terjeszkednek az invazív fajok (akác bálványfa). A degradált terület még ebben az állapotban is számos értéket rejt, de ezek csak akkor kerülnek előtérbe, ha megszabadítjuk a sűrű cserjésektől és a tájidegen fás szárú növényzettől. A területen előforduló védett fajok számát és egyedszámát a terület rekonstrukciójával egyértelműen növelni lehetne. A kialakított állapot (fás legelőfenntartása, a fás legelő-sztyeprét komplex stabilizálása a fenntartási időszakban

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 8229 Csopak, Kossuth u. 16.

E-mail: bfnp@bfnp.kvvm.hu

Honlap: www.bfnpi.hu

szelektív mechanikai cserjeirtással, és sarjleveréssel, valamint őshonos állatfajtákkal történő legeltetés szükséges legeltetéssel fog megvalósulni.

A projekt környezeti fenntarthatósága

A projekt tervezése, megvalósítása és fenntartása, valamint a pályázó szervezet teljes működése során szem előtt tartjuk az Európai Unió és Magyarország által kiemelten kezelt fenntartható fejlődéssel kapcsolatos, környezeti fenntarthatósági szempontok érvényesítését.

A projekt teljes időtartama alatt - beruházás, fenntartás - figyelembe vesszük a különböző környezetvédelmi szempontokat. Ennek érdekében a projekthez kapcsolódóan az alábbi fenntarthatósági intézkedési szempontokat teljesítjük:

- A környezettudatos beszerzés alkalmazása:
Minden, a projekt részeként indított beszerzés (eszközök, szolgáltatások beszerzése) esetén figyelembe veszi a környezeti szempontokat.
- Az építés ideiglenes helyigényét és hatásterületét tudatosan minimalizálni fogja.
- A rendezvények, egyeztetések, megbeszélések stb. körülményei környezettudatosságot fognak tükrözni.
- Partnerség építés a projekttervezés és végrehajtás során

Az esélyegyenlőségre gyakorolt hatások

Mind a projekt előkészítése, mind annak megvalósítása során a projektgazda nagy hangsúlyt fektet az esélyegyenlőségi célcsoportok helyzetének javítására. A projekt teljes időtartama alatt kiemelt figyelmet fordít a következő esélyegyenlőségi vállalásra:

A megvalósításban közhasznú foglalkoztatási programelem is tervezett

A közhasznú foglalkoztatás egy olyan általános esélyegyenlőségi és foglalkoztatási intézkedés, amely minden hátrányos helyzetű, de munkát vállalni kész és képes embert önálló jövedelemhez segít.

A Projektgazda a projekt keretén belül a projekt terhére megvásárolni kívánt eszközökkel, közmunkaprogram vagy közhasznú foglalkoztatás keretében alkalmazott munkavállalókkal tervezi az egyes projektterületeken szükséges irtási feladatok egy részét elvégezni. A Tihany külső-tó és Kornyitó kivételével minden projektterület érintett irtási feladatokkal, így a Csönge-hegy – Kopasz-hegy (Sásdi-legelő) helyszínek esetében összesen 5 hektáros területen tervezi a Nemzeti Park Igazgatósága közhasznú programelemet megvalósítani.

A fentiekén túl a projektgazda az alábbi esélyegyenlőségi feltételeket teljesíti:

- A fejlesztéshez kapcsolódó nyilvános eseményeken és a kommunikációban az esélytudatosságot fog közvetíteni.
- A nemek közti esélyegyenlőség biztosítását szolgáló szempontokat érvényesíteni fogja mind az előkészítés, mind a végrehajtás közbeszerzési eljárásai során.